

*Setkání
rodáků a přátel obce
MNICH*

sobota 12. července 2014

Vážení rodáci, přátelé, milí hosté,

srdečně vás vítám na Setkání rodáků a přátel obce Mnichu. Věřím, že se rádi uvidíte se svými bývalými sousedy, přáteli a známými z vaší rodné obce i okolí. V našem kulturně společenském centru si společně zavzpomínáme, pobavíme se a vzpomeneme i na ty, kteří už mezi námi nejsou. K poslechu i tanci nám všem zahraje kapela Ing. Karla Macha.

Doufám, že vás setkání s přáteli i návštěva vaší rodné obce potěší. A to především si přeje Sbor dobrovolných hasičů Mnich, jako pořadatel i všichni obyvatelé a chalupáři v Mnichu.

Srdečně vás za všechny pořádající vítá

Antonín Stojka,
SDH Mnich

(Obrázek původní sošky Panny Marie z Mnichu, v. 150 cm, polychromované lipové dřevo, rok cca 1475, dnes v Muzeu Jindřichohradecka. Tzv. Panna Maria Asumpta, stojící na srpku měsíce se třemi hlavami pohanů.)

Setkání rodáků v Mnichu
12. července 2014

Program:

13:00 registrace rodáků
14:00 zahájení slavnosti

Nová tvář Mnichu

Setkání rodáků, které se letos koná v naší místní části Mnich, je vyvrcholením určitého přerodu v této obci, který proběhl v posledních deseti letech a přinesl celou řadu pozitivních změn. Protože působím v této funkci již více než dvacet let, pamatuji i léta, kdy se toho v Mnichu mnoho nedělo a společenský i kulturní život v této obci více méně skomíral. Ne nadarmo se říká, že obec, ve které není hospoda, řádně nefunguje. Její obnova byla jedním z impulsů k probuzení společenského života v obci, i když tím hlavním byl příchod nové generace mladých, nadšených a obětavých mužů a žen nejprve do znovuoobnoveného vedení místního hasičského sboru a posléze i do osadního vedení, ve kterém jsme získali kompetentního a pracovitého partnera. Díky tomu se v Mnichu podařilo udělat celou řadu akcí, se kterými do té doby nešlo pohnout.

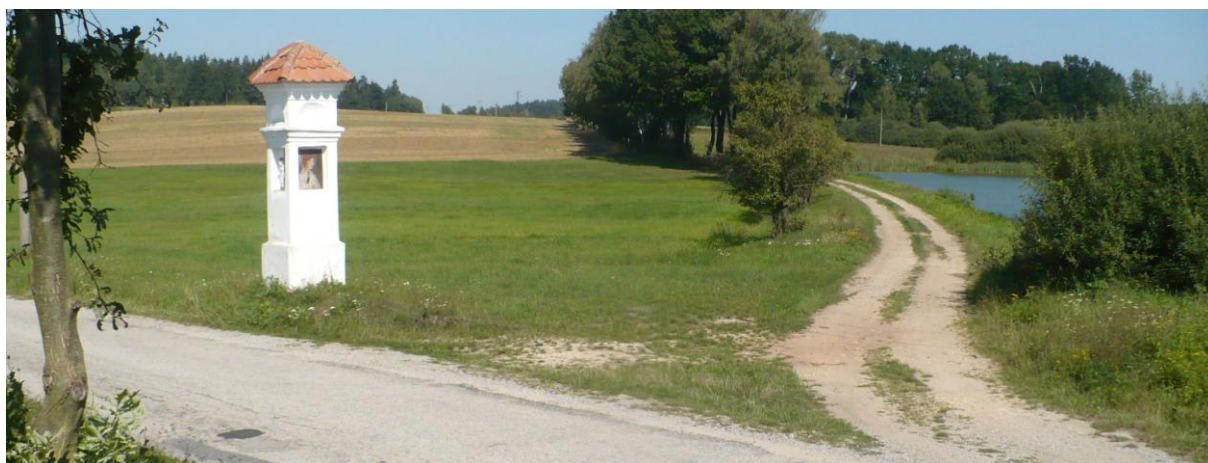
Kulturně společenské centrum v Mnichu

Regulace potoka, obecní vodovod, nové asfaltové komunikace, oprava kapličky, rekonstrukce společenského centra a knihovny, včetně nového vybavení, jsou jen některé z akcí, které se v posledních letech v Mnichu podařilo uskutečnit a na jeho tváři je to znát. Stejně tak je znát obnova společenského života v obci počínaje masopusty, vánočními besídkami, hasičskými soutěžemi, pořady pro děti i celou řadou dalších akcí, až po letošní setkání rodáků, které představí proměnu obce nejenom jeho obyvatelům, ale i přátelům a návštěvníkům z blízkého i širšího okolí.

Příprava tohoto setkání byla velmi náročná a jeho pořadatelé zejména z řad místního hasičského sboru si zaslouží naše poděkování a obdiv. Všem účastníkům setkání přeji příjemné prožití tohoto dne, pěkné počasí i dobrou zábavu v kruhu přátel, sousedů, spolužáků a kamarádů.

Za vedení města mohu slíbit, že podobné akce vždy rádi podpoříme, protože Mních je pro nás nedílnou a důležitou částí našeho města.

MVDr. Petr Nekut
starosta Kardašovy Řečice

Boží muka u Mnichu, část staré zemské cesty od Plasné k Mnichu

Mnich v průběhu staletí

Určit přesně dobu založení vsi Mnichu nelze, ale je možné vycházet logicky z dějin vývoje osídlení zdejšího kraje v době tzv. kolonizace pohraničního lesa. Tuto oblast při jižní hranici Čech dostali od krále lénem Vítkovci, kteří kraj od počátku 13. století postupně osídlovali převážně německým obyvatelstvem. Mýcením lesa a kultivací půdy vznikala postupně krajina, tak jak ji známe dnes. Vesnice Mnich, rozprostřená po úbočích údolí Ratmírovského potoka, vznikla pravděpodobně někdy v první polovině 13. století při jedné ze dvou starých zemských cest z centra Čech do Rakous (procházejících krajem nejméně od 10. století), jež zhruba od Tábora směřovala na dnešní Tučapy, Samosoly, kolem Pluhova Žďáru na Klenov, Plasnou,

Mnich v roce 1902

Mnich, Ratiboř, Stráž nad Nežárkou a dále k zemské hranici někde u Nové Bystřice. Druhá rakouská cesta vedla podle levého toku Lužnice, pod Dráchovem brodem přecházela na druhou stranu a pokračovala na jih do Vitorazska. Tyto dvě cesty křižovala později cesta, která spojovala Týn nad Vltavou a

Jindřichův Hradec. Od Týna n.Vlt. mířila k Dráchovu, od brodu pod Dráchovem pak vedla místy, kde se dnes nacházejí obce Řípec, Zlukov, Vřesná, Nítovice, jižně od Kardašovy Řečice brodem přes potok Řečici, dál přes les Babky do Mnichu, v lese Kornici uhýbala na sv. Barboru a přes Děbolín k Jindřichovu Hradci. Jaromír Hrubý v Místopisu Řečice Kardašovy nazývá tuto cestu od Dráchova cestou královskou. Staré obchodní cesty hlídaly a udržovaly strážní hlídky, při jejichž obydlích, či v blízkém okolí mnohem později vznikaly jmenované obce.

Název vsi Mnich byl asi odvozen ze skutečnosti, že nedaleko odtud měl svou poustevnu mnich, konající v raných

Mnich (Mich) na starší pohlednici

křesťanských dobách duchovní službu pro nejbližší okolí. Místní lidé mají ve zvyku říkat Mich, v Michu, do Michu, což má zase původ v němčině. V historických německy psaných dokumentech najdeme Mnich psán jako Michles, a nutno vzít i v úvahu, že nejméně do konce 19. století zde měla své místo i němčina mluvená.

Ale vraťme se opět k mnichovi. Při poustevně byl později založen kostel sv. Barbory, jako filiální kostel řečické fary a farníci z Mnichu tu po určitý čas odváděli desátek, tedy dávku peněžní či naturální, sloužící mnichu k obživě. V 17. a 18.

století už využívali sv. Barboru hradečtí jezuité, kteří tu pořádali slavné poutě. To jim zatloukl císař Josef II., který jak jezuity, tak poutě nesnášel a kostel nechal odsvětit. Koncem 19. století nechali hradečtí Černínové vedle kostela postavit myslivnu a kostel sloužil praktickým účelům lesní správy. Barbora se pak stala i oblíbeným výletním místem turistů. Po roce 1945 připadla státním lesům a dnes je v soukromých rukou.

(odsvěcený kostel sv. Barbory v r. 2014)

Nejstarší známý písemně doložený vladyka Kabát ze Mnichu žil v první polovině 14. století. K roku 1354 je zaznamenán Jan ze Mnichu, k r.1383 Jan (Ješek) Smrčka ze Mnichu, 1428 Jan Klarek ze Mnichu, 1450 Vícemil z Jetřichovic a jeho syn Hynek. Protože poslední majitel nezanechal potomky, připadl Mnich jako odúmrt' králi Jiříkovi z Poděbrad, který ves udělil nejvyššímu sudímu českého království, Jetřichovi z Janovic a Chlumce. Po jeho smrti král Vladislav Jagelonský přenechal ves v roce 1472 Jencovi z Janovic a z Petršpurka. Majitelé vsi Mnichu zde mívali tvrz, která stávala, jak se traduje, v místě bývalého Viturkova statku, čp.1. Kolem tvrze vznikla nejstarší část vsi. V roce 1821 zde byla postavena kaple zasvěcená Panně Marii.

Některé jednotlivé usedlosti byly koncem 15. století v držení různých pánů - z Drahova, Vřesné, Stráže, jimž sedláci odváděli povinné platy. Druhou stranu Ratmírovského potoka, protékajícího vsí, osídlili na svých pozemcích hradečtí páni. Tento stav trval až do konce 15. století, kdy Jindřich IV. z Hradce odkoupil stranu kolem dnešní kapličky a obě části spojil. Po dalších dvou letech bylo při dědickém řízení po smrti posledního hradeckého pána z rodu Slavatů vyčleněno samostatné řečické panství jako věno hraběnky Marie Markéty, provdané Götzové a Mnich byl poté jeho součástí.

V roce 1654 je v Mnichu zapsáno 12 sedláků, 2 chalupníci a cikarský (původně cvikarský) mlýn. V roce 1698 prodal Matěj Cvikar mlýn řečické vrchnosti, která na jeho pozemcích zřídila poplužní dvůr a mlýn pronajala.

V roce 1722 jsou v Mnichu sedláci Václav Hamr, Pavel Holý, Pavel Plosl, Jan Poulek, Matěj Mikeš, Pavel Viturka, Jiří Nedoma, Kašpar Kotraba, Jakub Hroch, Pavel Buchta, Jakub Barták, Vavřina Zoch, Tomáš Sláma, Jiří Vraný, Alžběta Lafarová a domkáři Václav Kadlec, Anna Podhrázská, Matěj Žák a Vojtěch Holý.

Ze soupisu poddaných Velkostatku Kardašova Řečice, uloženého ve Státním oblastním archivu v Třeboni, lze zjistit následující údaje k roku 1847, vztahující se k Mnichu:

sedláků	14
chalupníků	15
domkáři	4
hájovny	3
obecní kovárna	1
chudobinec	1
cihelna	1
Holenský dvůr	1
počet obyvatel celkem	382
z toho na Holen.dvoře	27
v hájovnách	19

Překvapivě vysoký počet obyvatel Mnichu v polovině 19. století byl pravděpodobně nejvyšší v jeho historii, dále už jen klesal.

Rok 1850 přinesl konec poddanství a konec vrchnostenské správy, začala nová éra státní správy, s dělením na kraje, okresy a obce, které si od roku 1861 volí obecní výbory, zavedeno je domovské právo. I obyvatelé Mnichu jsou svými vlastními pány.

Nahlédněme nyní do Kroniky obce Mnichu, psané od roku 1923, která na úvod zaznamenává zpětně několik pozoruhodných událostí, jež se odehrály v průběhu 19. století. V roce 1825 postihl Mnich velký požár, při němž shořely všechny

domy, kromě č. 24, 25 a 26. Ohnisko požáru bylo v domě č.16, kde hospodyně smažila ryby, vznícený omastek jí vyletěl komínem a zapálil doškovou střechu. Tři domy, kterým se požár v roce 1825 vyhnul, vyhořely krátce nato a hned dvakrát za sebou. V letech 1831, 1832 a 1833. Další požáry menšího rozsahu postihly Mních v letech 1897, 1898, 1904 a 1908.

Žně v Mnichu, jak bývávaly

Rok 1853 je připomínán ve zdejším kraji kvůli ničivým povodním. Obecní kronika Pluhova Žďáru popisuje povodeň, která způsobila stržení hráze rybníka Kacíře a zatopení mlýna pod ním. Jde pravděpodobně o stejnou mimořádně prudkou bouři, popsanou i v kronice obce Mnichu, kdy se od Ratmírova přivalilo velké množství vody, beroucí zem z polí, rybník Okrouhlý přetékal a voda se valila dál do rybníka Návesníku, jehož hráz nevydržela tlak vody a rozvalila se. Voda zaplavila dům č.13 až po střechu a úplně ho zdemolovala. S pomocí sousedů pak tehdejší majitel stavěl dům nový.

Další události zpětně zapsané v kronice jsou spojeny až s rokem 1914 a začátkem první světové války. Z Mnichu je mobilizováno dvaadvacet mužů, při dalších odvozech odchází na bojiště ještě dalších třicet. Doma zůstávají jen starci, ženy a děti. Rekviziční záahy během války je připravují o živobytí, lidé ukrývají poslední zásoby v jamách v okolních lesích. Jména těch, kteří se z války nevrátili, jsou zachována na

pomníku padlým, který v roce 1920 věnovala rodina Sinerova z č. 20. Obec zřídila kolem pomníku zahrádku a vysadila zde čtyři lípy a další dvě u kapličky.

Mnich byl po vzniku Československé republiky v roce 1918 spojen s Plasnou a obě obce měly při prvních volbách 15.6.1919 společnou kandidátku. Hned po volbách však obě obce žádaly Ministerstvo vnitra o rozdělení, čemuž bylo vyhověno 15.2.1920. První zastupitelstvo v Mnichu po nových volbách bylo 12ti členné, starostou byl zvolen Jakub Prokeš z č.17. V tomto roce zde bylo evidováno 41 domů, z toho statků a chalup 38, chudobinec a dva strážní domky při železniční trati. V roce 1923 byl František Kulha zvolen kronikářem a začal psát kroniku obce Mnich, obec také založila knihovnu, jejímž knihovníkem se stal Karel Viturka z č.3

Při pozemkové reformě v roce 1923 došlo ke konfiskaci části šlechtické zemědělské půdy. Hospodáři v Mnichu, zvláště chalupníci, kteří měli malou výměru polí, si polepšili z pozemků, vyvedených z evidence panského dvora v Kardašově Řečici a Holenského dvora.

O rok později zakládají zdejší hospodáři Družstvo pro rozvod elektrické energie a již 25. října 1926 je slavnostně zapnuto osvětlení obce. Během 20. let se v Mnichu hodně stavělo, přestavovalo, modernizovalo, což pokračovalo i po hospodářské krizi ve 30. letech. První vodovod měli v roce 1929 v domech č.1 a č.19. Tento rok a pak zvláště roku 1930 bylo velké sucho, kdy od května do podzimu vůbec nepršelo. Koncem listopadu přišla silná vichřice, která vyvrátila mnoho stromů a začátkem prosince pak napadlo velké množství sněhu, jenž způsobil polomy v lesích.

V roce 1936 byla z odkazu zemřelé paní Marie Hamrové opravena kaplička a její okolí nově upraveno. Strmý svah byl vyrovnan navážkou země a kolem kapličky vysázeny stromy. Ke 100. a 90. výročí narození zdejších rodáků, bratrů Václava (1836) a Jana (1846) Nedomových, novinářů, spojených s deníkem Národní politika, odhalila obec na jejich rodném domě č.24 pamětní desku. Téhož roku zemřel dlouholetý starosta Mnichu Jakub Prokeš a jeho nástupcem se stal Ludvík

Dvořák z č.11, náměstkem Karel Viturka, oba potvrzeni ve funkcích při řádných volbách v roce 1938.

Vyhrocuje se situace v Sudetech a 21. května 1938 je vyhlášena mobilizace na posílení ochrany státních hranic. Německý říšský kancléř Adolf Hitler v září vnutí Československu mnichovský diktát. V Mnichu je 29. září ubytována švadrona dragounů z Pardubic na ochranu českého obyvatelstva před vzbouřenci z blízkých německých vesnic. Studnice, Velký Ratmírov, Děbolín tvoří německou enklávu mezi Kardašovou Řečicí a Jindřichovým Hradcem. Obyvatelé Mnichu, aby se dostali k některým svým pozemkům, musejí žádat o vystavení pasu pro malý pohraniční styk. V březnu 1939 přichází okupace celého českého území, vzniká Protektorát Čechy a Morava a Slováci získávají samostatnost ve svém Slovenském štátu. Na veřejnosti se objeví dvojjazyčné nápisy,

Vlaková zastávka Mních, zřízená v prosinci 1938. Dnes má pouze nástupiště.

na silnicích se začne jezdit vpravo. Od listopadu 1939 jsou zavedeny potravinové lístky, později přibudou i přidělové poukázky na šaty a obuv. Během války jsou obecní kroniky v úschově na Okresním úřadu v Třeboni, kroniku Mnichu dopisuje další kronikář, Josef Hanus, z vlastních poznámek až

po válce. Zapiše například i to, že v prosinci 1940 napadlo velké množství sněhu, který vydržel až do konce dubna, a také že v roce 1942 byl v Mnichu založen Sbor dobrovolných hasičů.

A blíží se konec války, několik občanů je povoláno ke kopání zákopů k Olomouci a do Dolního Rakouska. Němečtí vojáci, kteří se chodí cvičit v ostré střelbě v lese „u Zemanky“ prosí ve vesnici o chleba. Na jaře 1945 přes Mnich ustupují Němci na západ, 15. dubna 1945 sem dorazí vojsko SS, k občanům se Němci chovají slušně, zajímají je jen zprávy zahraničního rozhlasu o dění na frontách. Ukáže se, že plukovníkova žena pochází z německé větve rodu Paarů, příbuzné s bývalými majiteli bývalého řečického panství. Konec války je za dveřmi.

V květnu 1946 jsou první poválečné volby do poslanecké sněmovny. Jak proběhly volby v Mnichu? Rozdělení hlasů vypadalo takto: komunisté 72 hlasů, lidovci 48 hlasů, sociální demokraté 9 hlasů, národní socialisté 6 hlasů. Podle poměru hlasů se změnily i poměry v místní samosprávě. Zastupitelů za KSČ bylo sedm, za ČSL čtyři a za ČSSD jeden.

Zima 1946 - 1947 přinesla velkou sněhovou kalamitu a po ní velké sucho, kdy prvně zapršelo až koncem léta. Vše, tráva i obilí, uschlo, až otavy trochu narostly. Na podzim se znovu selo, nebylo čím krmit.

Po únoru 1948 přichází složité a těžké období nejen pro zemědělce. Tlak na uskutečnění kolektivizace sílí. V roce 1951 je založeno menšinové jednotné zemědělské družstvo pouze z členů KSČ. V roce 1952 (*cituji zápis v kronice*) „došlo k likvidaci hospodářství, patřícího Josefu Viturkovi pro neplnění předepsaných dodávkových povinností“. Josef Viturka byl uvězněn, jeho majetek zabaven a rodina vystěhována. Tento monstrproces „pobídl“ ostatní zemědělce, aby podali přihlášky do JZD. Vedení družstva pak provedlo (*opět citace z kroniky*) „hospodářsko-technickou úpravu půdy“, neboli kvalitní pozemky zabralo družstvo, ty horší rozdělilo nečlenům. Pod tíhou nastavených dodávek podává v roce 1956 pět dalších sedláků přihlášku do JZD, posledních šest po návštěvě „přesvědčovací brigády“ vstupuje do JZD Svornost v roce 1958.

V roce 1961 dochází ke slučování obcí a také JZD do větších celků. Samospráva MNV a vedení JZD přechází do spádové obce, Kardašovy Řečice. Z Mnichu se stává osada s šestičlenným občanským výborem. V roce 1976 se centralizace ještě utuží, když se připojí i JZD Rozhled se sídlem v Pleších. Vzniká nová organizace JZD Rozhled se sídlem v Kardašově Řečici a řečický MNV zastřešuje správu všech spojených obcí, což jsou Mnich, Řehořinky, Nítovice, Pleše, Újezdec, Doňov, Záhoří, Višňová a Lhota. V roce 1979 je v Mnichu 137 stálých obyvatel.

V roce 1980 započalo bourání zchátralých, neudržovaných budov bývalého Viturkova statku. Suť odvezena, krovy spáleny, přežila jen stodola, jako poslední memento. Velké dějiny přemílají osudy lidí, kteří se v každé době musejí vyrovnávat s životní realitou. Někdo se jí přizpůsobí víc, jiný méně, někdo trvá na svých postojích a nemívá lehký život. Čas nad vším rozestírá závoj zapomínání, ostré hrany vin i křivd otupuje, neboť člověk má tendenci nepříjemné věci z vědomí vytěsňovat. Vytěsnit je však nedokázala dcera Josefa Viturky Milada Pittnerová, která své vzpomínky literárně ztvárnila v knize Šťastné zítřky.

Po roce 1989 se život u nás začal vracet k normálním poměrům. Ač doba přináší jiné těžkosti než jsme prožívali dříve, máme svobodu rozhodování a nikdo nemusí předstírat jiné postoje, než má ve skutečnosti. Doba je těžší o to, že jsme nuceni spoléhat se především sami na sebe a to někteří nemohou unést. Jisté almužně by dávali přednost před vlastním nejistým úsilím. Nová doba opět jinak zamíchala kartami nás hráčů o vlastní život, ale nikdo nemůže popřít, že naše města, obce, vesnice v posledních letech rozkvetly a zkrásněly, a to také o něčem vypovídá. Zle se nám až snad na výjimky rozhodně nedaří.

Dnes si v Mnichu, administrativně spojeném s Kardašovou Řečicí, opět hospodaří každý sám za sebe. Obyvatel ubývá, těch stálých je jen kolem osmdesáti, mnozí mladí odcházejí za snadnějším živobytím, za lepší příležitostí. Z mnohých domů jsou dnes rekreační chalupy. Přesto obec na první pohled jen

Část Mnichu za potokem

kvete. Chalupy září pěknými fasádami, obec je úhledná a především žije, žije pospolitě, obnovuje staré tradice. Místní hasiči se ujímají společenského života, organizují společenské zábavy, masopustní průvody, soutěže, věnují čas i dětem. Vánoční setkání u nazdobeného stromku před kapličkou s koledami a sousedským popovídáním bývá završením roku.

Zdena Maršíková

Prameny:

Soupis poddaných Velkostatku Kardašova Řečice 1847 – 1850
(digitální archiv SOA Třeboň)

Kronika obce Mnichu

Jaromír Hrubý - Řečice Kardašová a bývalé panství řečické

Janík, Hledíková, Dobeš - Dějiny správy v českých zemích

Obecní kronika Pluhova Žďáru

Interiér kaple Panny Marie v Mnichu. Řezbářské práce Jaroslava Nevařila

Vyrostla lípa v Jižních Čechách,
když padla, dala dřeva dost,
z něj Madona tu stojí tichá
všem tady v Mnichu pro radost.

13.8.2011 Jaroslav Nevařil

Starou zemskou cestou k Mnichu

Brožurku Setkání rodáků a přátel obce Mnich
připravila Zdena Maršíková,
fotografie Antonín Stojka a rodinné archivy
občanů Mnichu
06/2014